

ЕРВИН ВУРМ, АУСТРИЈСКИ ВАЈАР И СЛИКАР

Токсична мушкост ствара ратове

Моје скулптуре говоре о времену, о свету и друштву из којег долазим, у коме сам одрастао и развијао се. У мој рад је уткана и лична прича везана за моју породицу – каже за НИН уметник чија ће изложба „One Minute Forever“ бити постављена у Музеју савремене уметности од 7. априла

Његов рад чине скулптуре, цртежи, фотографије, књиге, видео-записи. Њега занима апсурд. Када ствара, све може да постане уметничко дело: свакодневни живот, мисли, људи. Он непрекидно критикује друштво и од малограђанских статусних симбола прави скулптуре. Аустријски вајар и сликар Ервин Вурм постао је међународно познат по такозваним *Једноминутним скулптурама* и један је од најугледнијих савремених уметника Аустрије. У време када водимо разговор, у свом готском замку у Доњој Аустрији Вурм интензивно ради на припремању неколико изложби. Међу њима је и велика, пре „интроспективна него ретроспективна“ изложба, која ће бити постављена од 7. априла до 9. августа на свих пет нивоа у Музеју савремене уметности. Директорка Музеја Маријана Коларић ће заједно са реномираним кустосом из Француске, Жеромом Сансом, представити најзначајнија Вурмова дела, стварана последњих тридесет година.

Како проводите ове прохладне, ветровите и тмурне зимске дане у Лимбургу?

Устанем, доручкујем, па кренем на посао. Онда идем на ручак, враћам се на посао и радим цео дан. Имам неколико серија у припреми, тако да радим веома концентрисано цео дан и на крају сам потпуно исцрпљен. Радим на више пројеката и припремам изложбе које ће бити постављене у Берлину, Паризу, Београду. Биће то ве-

лика изложба у импресивном Музеју савремене уметности, с много различитих објеката, фотографија, слика и уз њу се припрема каталог.

Да ли познајете Београд од раније?

Био сам у Београду једно поподне и вече и видео интересантне музеје, ресторани и барове за то кратко време.

Вратимо се на почетак вашег стваралаштва и откривања талента.

Било је врло напето и почело је са малим скулптурама и цртежима. Још као дете сам почео да цртам, а онда са 14 или 15 година нисам уопште више могао да оставим цртање. То је уплашило мог оца који је био строго против, за разлику од њега мајка ме је подржавала. Било је повуци-потегни и врло напорно. На крају сам истрајао и урадио оно шта сам хтео. Мој отац је био криминалистички инспектор и желео је да будем адвокат и једног дана можда и судија.

На почетку студија нисте били примљени на одсек на који сте се пријавили?

Све се то одиграло у Салцбургу, у Моцартеуму. У то време Салцбург је основао Универзитет уметности и хтео сам баш ту да студирам, јер сам сматрао да је оно што је ново увек добро. Пријавио сам се на одсек за сликарство, али ме нису примили, него су ме пребацили на вајарски одсек и тако је све почело. Тек после годину и по

дана сам се преселио у Беч и почео да студирам на Академији примењених уметности.

Како гледате данас на тај „неуспех“ и тада велико разочарење?

То је било стварно фрустрирајуће! Ипак, помислио сам да уколико прихватим место, да је то својеврсни изазов и тако сам се заинтересовао за вајарство. Ја заправо тада и нисам знао шта је вајарство. Нити је оно мене привлачило, нити ме је на било који начин интересовало. То се полако мењало, ја сам почео вајарством да се занимам, да размишљам као вајар и то све је веома променило мој живот. Од тада радим скулптуре и то ме чини срећним.

Кажете да нисте знали шта је то скулптура, шта она заправо представља за вас?

Да, то је било средином 70-их година прошлог века. Оно што сам знао о скулптури је да је то једна црна ствар, прекривена голубијим изметом. Заиста нисам био заинтересован за тако нешто. У то време нисам знао шта је поп арт, дадаизам и морао сам све то да разрадим, јер сам до тада само гледао у слике. И тако се за мене отворио један сасвим нови свет, који ме је све више и више привлачио и фасцинирао.

На почетку сте користили свакодневни материјал, јер нисте имали новца за нешто друго. Који материјали су то били?

На располагању сам имао 3.000 шилинга месечно, то је 210 евра. Крајем месеца сам у продавници морао да крадем храну, иначе не бих могао да се прехраним. Никако нисам желео да радим пола радног времена, у некој пошти или било шта друго. Једино што сам желео је да стварам уметност, тако да то што правим није смело ништа да кошта. Користио сам отпад од столарије, онда сам променио студио, па сам скупљао конзерве и отпад са депонија и са тим сам радио. После тога је на ред дошла одећа и тако су настали моји први радови. Увидео сам да су то све материјали из мог непосредног окружења, али и садржаји из мог непосредног окружења и открио да све што постоји на овом свету има потенцијал да се

од тога направи уметничко дело. Без обзира на то да ли је у питању ауто, сто или оловка. У неком тадашњем тренутку сам препознао да је моја тема наш свет и наше време кроз језик скулптуре. На томе радим последњих 40 година.

Које материјале користите данас?

Много пластике и полиестера, али и бетона. Пре свега имам идеју, онда размишљам о реализацији и шта би било најбоље да створим: фотографију, скулптуру или перформанс. Тај процес ми на крају помогне да одлучим о материјалу.

Ви сте аустријски уметник светског гласа, ваши радови имају препознатљив печат и ваша дела достижу високе цене. Рекли сте да радите „са страху и љубављу“, само оно што желите и не примате наруџбине. Шта за вас значи то, осим да вам омогућава да живите удобним животом, што можете самостално да одлучујете о свом животу, наравно колико је то у вашој моћи?

Самосталност је нешто што ме фасцинира и што ми је заиста потребно. Међутим, сви ми знамо да само делимично сами одлучујемо о животима. Зависни смо од наше околине, од наших ближњих и сан о слободи и самоопредељењу је релативан. Раније сам радио по наруџбини, али то ме јако исцрпљује. Присутан је тај ниво очекивања и на крају немам слободу одлуке, већ морам да испуним оно што други од мене траже. То је та читава дилема са којом се архитекте стално суочавају, дискрепанција између слободног дизајна и конструкције. Одувек сам то желео да избегнем и то је тако добро. Права је срећа што не морам да бринем о томе како ћу да платим кирију и веома сам захвалан на томе. Нисам ни сањао да ћу и све више зарађивати и имати све више успеха. То је наравно било изненађење и дуго нисам желео или чак нисам ни могао то да схватим.

Да ли је ваш рад од самог почетка био прихваћен?

Овде у Аустрији људи често једни друге вуку надолу и завиде једни другима. Не знам одакле долази та енергија и то је сулудо. Ипак, имао

сам среће и морам да кажем да сам током свог развоја као уметник добио подршку од неколико људи који су сматрали да мој рад обећава, али и доста одбијања од људи који су покушавали да нашkode мојој каријери, не схватајући ме озбиљно. То ме је повредило. Често размишљам о младим људима и о томе како их вуку надолу и то ми смета. Али то је стварност и многи се боре са тим. У неком тренутку то више није битно и није вас брига. Морате ићи својим путем и то је битно. Мој успех у иностранству почео је раније, прво Француска, па Америка и Азија.

Својом уметношћу постављате друштвено релевантна и интригантна питања, борите се против увреда које сте и сами искусили, приказујете малограђанске симболе. Коју нам изјаву дајете својим уметничким делима?

Моје скулптуре говоре о времену, о свету и одређеном друштву из којег долазимо, у коме сам одрастао и развијао се. Коначно, у рад је уткана и лична прича везана за моју породицу. То не значи да причам приче о својој баки, јер коме је стало да зна шта сам са њом ручао. Желим да овим мојим искуствима дам општу валидност, јер мислим да је то битно. Занимљиво је како се тадашње послератно друштво односило према младима. У школи су нас тукли. Стари нацисти су били део владе. Моја „Уска кућа“ је заправо кућа мојих родитеља. Када уђете имате осећај клаустрофобичности. Све куће тог доба биле су сличне, са сличним намештајем и детаљима. Све је било тако узано да сте се осећали скучено и то је моја изјава о времену у коме смо живели, о рестриктивном друштву. Међутим и данашње друштво је рестриктивно на други начин.

„Уску кућу“ сте поставили и у Венецији, поред палате Кавали. Каква искуства сте одатле понели?

„Уска кућа“ се налазила поред пре лепе палате на Каналу гранде, та мала аустријска породична кућа, ограничене архитектуре. Срце ми је лупало од узбуђења и помислио сам, Боже мој, како сам уопште стигао додде. То је сасвим други свет, како се тамо живело и како су живели Аустријанци. Увек сам осећао

да окружење, архитектура, оно што видимо, оно што говоримо, оно чиме се окружујемо снажно утичу на нас и наше размишљање. Рекао бих да то скоро боли, када видите овај сукоб култура.

„Једноминутном скулптуром“ створили сте нову форму уметности којој сте сами дали име. Реч је о скулптури која траје минут или краће и коју током трајања овековечите фотографијом или цртежом. Ова врста скулптуре инспирисала је групу Red Hot Chili Peppers да сниме музички спот, који се приказивао на МТВ. Како је настала та идеја?

Увек ме је окупирало наше друштво и наше време. Живимо у времену у коме се све баца и кратко траје, тако да сам желео да направим адекватну скулптуралну форму која је кратког века. Експериментисао сам и најпре сам стварао предмете који су трајали током изложбе. У неком тренутку се појавила идеја да се направе скулптуре кратког трајања, које постоје минут или два или чак неколико секунди, али онда нестану. Морао сам да их фотографишем или сликам да бих их овековечио и тако су настале.

Пре око две године, у време Ускршњег поста, на бароком олтару катедрале Св. Стефана, окачили сте огроман плетени џемпер. Предимензионирани термофор на људским стопалима постављен је код улазног дела катедрале. Бечлије су добиле прилику да свакодневно гледају вашу уметност током првог затварања због пандемије. Како сте ви провели ове две године?

Наша слобода је била драстично смањена, мада за то имам разумевање, јер смо хтели да заштитимо оне који су слабији. Многи су умрли, нисмо смели са најближима да се загрлимо, тако да заиста није било лепо време. С друге стране, морам да кажем да мени није било лоше, јер сам у привилегованој ситуацији. Живимо на селу, узгајали смо поврће, брали ротквице и парадајз. Ја сам био у потпуности концентрисан на рад, као ретко кад, јер путовања нису била могућа. У том смислу, било је опуштено и пријатно. Нажалост, морао сам да отпустим неколико сарадника.

Да ли вам на селу недостаје живот који сте водили у великим градовима, Њујорку и Бечу?

Свакако, после неког времена ми недостаје, желим да одем негде другде и да видим нешто друго. Ја иначе често путујем заједно са својим изложбама и чак сам се плашио да путујем, због заразе. Али ја и даље делимично живим у Бечу, тамо су моја жена и кћерка, која иде у школу. Тако да је то мој живот, између различитих места.

Својим скулптурама критикујете гојазност и масовну потрошњу, у њих су уткани хумор и цинизам. Шта сте желели да покажете аутопортретом у облику краставаца?

Напоменуо бих да ме и апсурд занима. Хумор је део апсурда или парадокса. Са краставцима је посебна прича, која опет има везе са мојом породицом и детињством. Деда ме је увек после шетње награђивао киселим краставцима. Баш као и кобасица, краставац је културно добро ниже средње класе и за мене је, док сам био студент, представљало важну храну. У исто време, краставац и кобасица се односе на мушки део тела, који је везан за драму у којој се налази наш свет. Токсична мушкост која ствара ратове и угњетавање, која убија људе, се налази у овом органу. То је неодвојиво и ја то исмевам, износим на дискусију и приказујем у другим конфигурацијама. Направио сам аутопортрет са краставцима, јер многи мушкарци мисле својим к...м, извините што тако кажем, имају к... у глави уместо мозга. Постављам питање, шта то значи када се представљам са толико краставаца? То би требало да буде цинично и смешно. Али може ли бити и нешто друго? И то је питање које преносим даље.

Рекли сте да сте „политичка личност“ и да „нема правде“. У каквом је стању наш свет?

Наш свет није у добром стању, то не треба објашњавати. Погледајте само климатске промене, вода је све гора, гомиле смећа расту, са животињама се поступа ужасно. Како се све индустријализује, експлоатише, руши, то је застрашујуће. И како се људи понашају једни према другима и према самима себи! Човек је деструктивно биће, али он то пориче и он лаже. А

све је горе и горе. Ова пандемија јесте трагична јер су многи умрли, али оно што је из тога произашло, ова агресија десничарских екстремиста је сулуда и застрашујућа.

Ви ипак зрачите смирености и равнотежом и делујете као неко ко не подноси хаос. Како управљате својим животом?

То је истина, не подносим хаос. У послу сам уравнотежен и уживам док радим, али лично нисам. Увек сам растрзан јер се непрестано питам, како је то што стварам. Никада нисам био задовољан оним што сам постигао. Мислим да би то била кобна грешка. Непрестано мораш да се доказујеш. То ме одржава, увек је узбудљиво и изазовно, пуно радости али и страхова. И ја то тако волим. Иначе, живим редован живот јер ми је то потребно. Имам фитнес тренера који долази три пута недељно, радим шицу масажу, пуно читам и проводим време са породицом и пријатељима, који су моја проширена породица.

Рекли сте да нам „уметност омогућава да ствари видимо другачије“, као и да вас природа, уметност и култура бескрајно фасцинирају. Шта вас испуњава?

Љубав, породица, пријатељи. Све оно што ме привлачи, фасцинира и лепоту чини могућом. Архитектура, књижевност, слике, музика, филозофија. Духовна достигнућа и све оно што ми се врти по глави.

Као предавач, говорили сте да таленат није довољан, да је потребна истрајност, дисциплина и марљивост да бисте постали добар уметник. Шта сте пренели студентима?

Са студентима сам у добрим односима. Имао сам репутацију строгог, али поштеног предавача. Схватио сам тај задатак озбиљно, увек сам био на лицу места, састајао се са студентима и са њима о свему разговарао. Покушао сам да одговорам на њихова питања, јер се сећам да као студент често нисам добијао одговоре на питања која сам постављао. Покушао сам да будем бољи, али не знам да ли сам у томе успео.

ИДА САЛАМОН